

Радован ВУКАДИНОВИЋ

ПРОШИРЕЊЕ ЕУ – УСПОНИ И ПАДОВИ

Велики прасак (big bang), којим је НАТО 2002. најавио проширење својих редова добио је свој адекватан одговор у великом праску унутар Еуропске уније, која је од 1. свибња 2004. године повећала чланство за десет нових чланица. Економске предности овог великог потеза више су него очите. Уласком нових чланица у великој мјери је повећано потенцијално тржиште, створени су увјети за добијање јефтине радне снаге на Истоку, омогућен је лакши процес инвестирања у новопримљене земље, а Еуропска унија постала је с око 450 милијуна становника највећа трговачка заједница у свјетским размјерима.

Иако су у економским категоријама сви ти нови потези јасни и мјерљиви, на политичком пољу за укупност међународних односа ширење Еуропске уније има, свакако, друкчије значење. Уз бројне евидентне предности и сасвим сагледиве размјере нових односа у политичким анализама наводе се и бројна питања која у новом свјетлу постављају ЕУ и њезине нове чланице. Суптилније политичке анализе варирају од становитих примјеса носталгије за „старим добрим временима” чврстих еуропских вриједности и критерија, па до оних које с нестрпљењем очекују нове политичке подјеле и процесе еуропског растварања унутар ЕУ.

Је ли овако велико проширење било стварно потребно, у којој мјери оно може задржати постојећи темпо промјена кроз које стално пролази ЕУ на путу свог тјешњег повезивања, хоће ли ширење (widening) зауставити продубљивање (despening), неће ли то бити превише скупо и хоће ли у новим увјетима, умјесто јачања цјелине, ипак доћи до унутарњих подјела и настанка неке чврсте језгре, а на другој страни земаља које ће бити на лаганој периферији Уније?

То су само нека од питања која су пратила славље инаугурације нових чланица и која ће сасвим сигурно бити постављена у још оштријој форми након започињања процеса функционирања нове 25-члане Уније. Уосталом, тешко би било замислити да се овако велико проширење може извести безболно и без икаквих већих критика, коментара па и несугласја. Ријеч је о големом захвату без председана у повијести ЕУ с којим ће Еуропа или дефинитивно кренути према својој цјеловитости или ће пак читав процес бити успоред, а можда и заустављен за становито вријеме.

ИСТОЧНА ЕУРОПА КОНАЧНО У ЕУРОПИ

Оно што је можда овог тренутка најупечатљивије у овом великом проширењу је чињеница да је осам бивших социјалистичких земаља из Источне Еуропа закорачило у ЕУ. Тих осам транзицијских држава или пак земаља „нових демократија”, како су назване одмах након распада социјализма, сада су постали саставни дијелови Еуропа којој су тако дуго тежили и жељно чекали дан када ће постати у правом смислу Еуропљани.

Јер, не треба заборавити да оно што је дуго времена било наочно у Еуропа то је био управо осјећај њезине подијељености. Од распада Римског империја, стварања источног и западног царства, покушаја Карла Великог, настанка лимеса и марки, ипак је Еуропа готово увијек била подијељена. На Западу су црте религијских подјела ишле сјевером – протестанти и југом – католици, док је пак велики индустријски развој одавно одијелио еуропски Запад од Истока. Велики прогрес и индустријски раст ишао је Ломбардијом, Рајном, Венецијом, Тосканом, Низоземском и никада није дошао даље од Беча и Прага, који су посљедње станице индустријског развоја и просперитета, остављајући све оно што је било јужније и источније као велику теру инцогниту која је увијек гледала према Западу у потрази за свим културним, индустријским и цивилизацијским иновацијама.

Централна Еуропа била је нешто ближа Западу, али је и та реченица сама по себи прилично неујерљива гледе неке чвршће повезаности и препознатљивости. У праву су стога они аналитичари међународних односа који тврде да је централноеуропски идентитет можда најизраженији био крајем деветнаестог и почетком двадесетог стољећа, када су и земље Централне Еуропа направиле највећи

искорак. Оно што је пак карактеризирало тзв. Централну Европу односило се на чињеницу да је интелигенција у том дијелу Европе била неруска, нењемачка, нетурска, неправославна и да је била увијек присиљена бирати између извањских идеја Цркве, царстава, комунизма или пак опредјељења за свој локални национализам.

Крајем Другог свјетског рата и доласком Црвене армије на ријеку Лабу као граничну црту и Централна Европа постала је саставни дио великог политичког пола званог Источна Европа, а Черчиллов говор у Цирихуу 1946. године, у коме је рекао да је велика жељезна завјеса пала од Шћећина до Трста, за дуго је вријеме фиксирао нову велику еуропску подјелу.

И тек након готово пола стољећа заостајања и сталне одвојености бивше социјалистичке земље улазе сада у Еуропску унију с великим надама и очекивањима, жељне да постану дио демократске еуропске интеграције за коју мисле да им јамчи бољи живот. Иако су приликом уласка нових чланица истакнуте бројне компарације које показују да Пољска, примјерице, заостаје за Луксембургом неких четрдесет година а Мађарска двадесет, очито је да нити у Бриселу нити пак у тим земљама таквим успоредбама нису превише оптерећени. Уосталом, не треба заборавити да укупна вриједност ГДП-а свих нових десет чланица износи мање од 5% ГДП Еуропске уније.

Ако би се те економске разлике узимале као битно обиљежје уласка у ЕУ, тада се може рећи да је заправо још уласком првих медитеранских чланица и Ирске економски критериј повезаности изгубио на својој вриједности. Еуропска економска заједница, а данас Еуропска унија, никоме не обећава брзо достизање економске разине богатих, нити пак јамчи постизање благостања. Оно што Еуропска унија носи везано је уз начин живота, еуропски модел и стандарде као одређене мјере вриједности, поштивање демократских права и нове укупне могућности.

То практички значи да ће у Еуропској унији, и у будућности као и у прошлости, постојати група богатих и развијених земаља, да ће постојати скупина оних мање развијених и, на крају, да је сада у ЕУ укључена група нових чланица на прилично ниској разини. Колико година ће требати да се транзицијске земље, односно „нове демократије”, приближе развијеном дијелу чланица Еуропске уније, друго је питање.

За дио „нових демократија” улазак у ЕУ, уз све најављене благодати, имати ће, наравно, и становита ограничења која у првом

реду задиру у тек стечену или тек враћену сувереност. Како су то, примјерице у Естонији тврдили, некадашња везаност уз Москву сада ће бити промијењена у везаност за Брисел. То, међутим, ако је садржај суверености у питању, може имати и далеко веће последице јер ће везаност за одлучивање у Бриселу бити можда и већа него из московских времена. Тај процес новог прилагођавања бити ће доста сложен, чак и болан за дио нових чланица које ће морати доносити одлуке на сасвим нов начин. Истодобно, и бирократи из Брисела морати ће, такођер, водити рачуна о неспремности и неприпремљености нових чланица али и о њиховој величини (Пољска) која се неће моћи тако лако занематири.

Велики искорак на Исток и жеља да се Источна Еуропа нађе заједно са Западном Еуропом у увећаној интеграцијској унији ствара увјете за превладавање средишње еуропске подјеле која је раздвајала дијелове Еуропе. Тиме се уједно омогућава да еуропска сигурносна заједница постане још већа и да се простор мира и сигурности помакне далеко на Исток. Иако ће требати још неколико година да источни Еуропљани добију идентична права насељавања и запошљавања у западном дијелу Еуропе, не треба сметнути с ума да ће управо они сада бити нека врста нових еуропских граничара задужених за чување еуропских граница. Еуропски schengen-ски зид помиче се према Истоку, а самим тим дио источноеуропских земаља преузима на себе улогу заштите Еуропе од непоћудних миграната разних врста с Истока. Но, како процес пријема нових чланица није затворен тако нити та улога чувара Еуропе неће бити вјечна јер ће можда неким новим проширењем и сцхенгенски зид бити помицан према неким другим земљама.

Од могућности субвенционирања нових чланица као и њихових потеза овисити ће, наравно, и темпо њихове прилагодбе новим увјетима и евентуално смањивање јаза који дијели еуропски Исток од еуропског Запада. Но, како је и одлука о уласку била у великој мјери мотивирана политичким разлозима тако се може претпоставити да ће и битка за субвенције имати у себи политичке карактеристике које ће одлучивати о томе коме ће ЕУ дати више и због чега.

КРАЈ ЗАПАДНЕ ЕУРОПЕ КАО ЗАТВОРЕНЕ ОАЗЕ

Ако је за Источну Еуропу улазак у ЕУ прилика за дефинитивно укључивање у еуропске пуне токове живота, тако је исто и за Запад-

ну Еуропу ово велико проширење на Исток крај постојања изолираног западноевропског модела. Велика интеграција, која је започела 1951. године стварањем Заједнице за угљен и челик, била је мотивирана жељом да се заборави и елиминира рат у будућности. Затим је дошао хладни рат и велика обнова и изградња, а након тога започела је јачати њемачко-француска осовина на којој су се изграђивали темељи новог ширења и јачања еуропске интеграције. Кроз читаво то вријеме хладни је рат у бити био сталан стимуланс за интегрирање Западне Еуропе и нових сегмената индустријског развоја и укључивање нових чланица. Самим тим западни блок, или западни свијет, чврсто омеђен границама према Истоку и сигуран у америчку војну присутност и заштиту, могао је рачунати на свој сталан интеграцијски раст и прелазак у више фазе повезивања.

Други свјетски рат био је у Западној Еуроци с временом оцијењен као велики промашај у коме су сви били губитници, а хладни рат је управо водећим политичким снагама дао потицај да се у затвореном и заштићеном кругу западноевропског свијета развијају интеграцијски процеси. Подјела Еуропе била је на тај начин потицај, прије свега, демокршћанским снагама да заговарају интеграцију и да пажљиво прате могућности свестраног јачања узајамних веза на којима су расли нови интеграцијски пројекти.

Након Корејског рата 1955. долази до потребе ширења тржишта и 1957. године ствара се Заједничко тржиште, након тога велике потребе за производњом хране уз све мање пољопривредника воде заједничкој аграрној политици, царинска унија ствара се 1969, а Заједнички акт постаје путоказ новог развоја 1985. године. И све то одвијало се у искључивом комфору западноевропског дијела и уз чврста увјерења да ће Америка остати у Еуроци и да ће у случају сукоба бранити Западну Еуропу. С временом је расло и увјерење да Совјетски Савез неће напасти и да трансформације унутар СССР-а ипак воде политици која ствара увјете за миран живот у духу коегзистенције међу два различита еуропска дијела.

Пад Берлинског зида довео је до краха еуропског социјалистичког састава тако да је већ 1991. године источни дио Њемачке ушао у Еуропу, а након настанка скупине „нових демократија” назначена је одмах њихова жеља за уласком у ЕУ. Копенхагенски критерији требали су бити становита брана, међутим, како је вријеме пролазило и како је дио тих препрека био превладан, постало је очито да Еуропа са својим западним дијелом не може игнорирати жељу источ-

ног дијела да се прикључи. Томе у прилог поновно су вукли политички разлози, али и опредјељења да постхладноратовска Еуропа мора бити цјеловита.

Сада у новој, далеко бројнијој Еуропској унији, поставља се и питање могућности настанка неких нових алијанси. Спомиње се већ прилично уходани, иако често врло супротстављени, медитерански блок, пише се о нордијској балтичкој скупини, предвиђа се евентуално заједничко дјеловање вишеградске скупине, али све то чини се да главне западноеуропске актере мање брине него питање њихове заједничке сурадње.

Главни протагонисти еуропске интеграције: Француска и Њемачка крећу према заједничкој индустријској политици, заједничкој макроекономској политици и јединственој вањској политици. Заједничко супротстављање америчкој акцији у Ираку довело је до тога да су двије водеће еуропске земље оптужене да су лидери тзв. старе Еуропе и њима насупрот била је постављане тзв. нова Еуропа с оним земљама које су подржале Америку (Пољска, Шпањолска, Италија).

Но, та епизода имала је мање утјецаја на билатералне односе Француске и Њемачке од њихове жеље да заједништвом смањују проблеме у еурозони. У обје пријестолнице је схваћена да се само заједничким усклађивањем њемачко-француских интереса може успјети и да покушаји самосталног дјеловања немају увјета за успјех. Суочени с процесом ширења Уније, као и великом дебатом која траје око еуропског Устава, обје земље желе изградити, прије свега, своје двостране односе увјерене како је то темељ Уније који најприје служи интересима Француске и Њемачке. Како је ријеч о двије земље које имају више од 140 милијуна становника и које чине више од половине господарства еурозоне, очито је да ово заједништво сада представља главну снагу Еуропске уније. То је, истодобно, и покушај да се мимо ширења и мимо свих реформи кроз које стално пролази Унија гради заједништво које у први план поставља њемачко-француске интересе.

Може се очекивати да ће даљњим усложњавањем односа у Бриселу вриједност тог заједништва само расти, а ако буде потребно тада ће и једна и друга земља уложити напоре да добију на своју страну неке земље савезнице. Опредјељење Белгије и Луксембурга за „стару Еуропу” у данима најжешћих америчких напада на Њемачку и

Француску може се узети као примјер који ће, можда, у будућности слиједити неке друге земље чланице ЕУ.

ЕУРОАТЛАНТИЗАМ КАО ТЕМЕЉ ЕУРОПСКО-АМЕРИЧКИХ ОДНОСА

Почетак интеграције у Западној Еуроци био је подржан од од америчке политике која је одмах схватила да је јачење индустријских потенцијала атлантских савезника нужно и корисно, те је у свим фазама интеграције америчка политика, без обзира на администрације на власти, била за јачање Западне Еуроци. Војно присутна у Западној Еуроци, Америка је требала стабилност савезника а њихово господарско јачање ишло је у прилог развијању све снажнијих облика повезивања са САД. Уз јачање интеграције у Еуроци ницали су и спорови око појединих економских питања, а већ седамдесетих година видјело се да о неким питањима ЕУ и САД не дијеле идентична мишљења (Блиски исток, однос према СССР-у). Међутим, најжешће неслагање избило је у доба председника Буша Јуниора, гдје је министар обране Рамсфелд чак сковао термине „нова” (проамеричка) и „стара” Еуроци. Колико год је још увијек тешко говорити о тако влеким разликама које биствориле неку проамеричку или антиамеричку Еуроци, очито је да је рат у Ираку довео до великог незадовољства Еуроцљана Бушовом политиком и да је ова администрација једна од најнепопуларнијих, готово у свим земљама чланицама ЕУ.

Ширење Еуроцске уније у том погледу ипак сада значи да се стварају увјети за укључивање земаља које више могу водити рачуна о америчким интересима него неке западне земље (посебно Њемачка и Француска). Пољска је већ сасвим јасно показала да је чврсто определијелена на америчку страну и да због својих повијесних разлога сматра како је назочност САД у Еуроци више него потребна. За пољске власти и еуроцска интерација има смисла само под увјетом да је то дио велике еуроатлантске структуре у којој видљиво мјесто има Америка.

Такву позицију подржати ће и неке друге нове чланице из редова источноеуроцских земаља. Ако би се хтјело парафразирати генерала де Гола, који се одлучно супротстављао британском уласку у Еуроцску економску заједницу, тврдећи да ће та земља играти улогу америчког тројанског коња, сада би се могло рећи да наступа

вријеме неких „малих коњића” који ће морати спретно лавирати између свог снажног проамеричког опредјелења и благодати које очекују у ЕУ.

Стога је очито да уз ово ширење и америчка политика доби-ва нову улогу у Еуроци. Америка ће бити и даље назочна својим војним снагама, али ће настојати извршити њихово размјештање цртом Балтик – Црно море. Више ће се користити нови савезници из редова НАТО-а и њихове војне базе, а у политичком погледу посебна позорност бити ће покљоњена француско-њемачким везама. Стварање еуропске обрамбене и сигурносне политике (ЕСДП) као и најава јединствене вањске политике нису нити у доба либералног предсједника Клинтонa изазивали превише одушевљења. Штовише, Медлин Олбрајт је о сваком покушају еуропске обране увијек изрицала негативно мишљење, држећи једино отворена врата за сурадњу у НАТО-у и проглашавајући све остало недјелотворним разбацивањем снага и средстава.

У неким анализама, које оперирају с јачин акцентима на америчко-еуропско супротстављање, може се видјети и нова увећана Еуропа као велики пандан Америци. Међутим, имајући на уму развијеност веза, интересе америчке и еуропске стране, као и досадашња искуства из развијених еуроатлантских односа, тешко би било замишљати неко одвајање ова два чврсто повезана пола. То практички значи да увећана ЕУ даје шансе Еуроци за ново заузимање позиције у свјетским размјерима, али исто тако савез с Америком остаје темељем еуроатлантизма кога нитко не доводи у питање.

Штовише, може се тврдити да у плановима новог ширења и ЕУ и НАТО-а постоји стална тенденција јачања еуроатлантизма који заједно с новим чланицама с Истока сада добива и у ЕУ нове и снажне заговорнике. На тај начин и анализе које говоре о наводном крају америчке присутности у Еуроци не воде рачуна о испреплетености еуроатлантских односа који су способни издржати и нове изазове а самим тим и осигурати америчке позиције у Еуроци.

ЕУРОПСКЕ ШАНСЕ ЗА ЈУГОИСТОК ЕУРОПЕ

У низу изјава челника Еуропске уније истиче се да је ширење Уније процес што је, између осталог, потврђено и позитивним ависом који је Хрватска добила за започињање свог пута према ЕУ. Неки нови еуропски лимеси требали би сада завршити на граница-

ма Балкана, односно југоистока Еуропе да би се у даљњој будућности протегнули све до граница Русије, чиме би ЕУ наставила свој велики поход на Исток.

Овога тренутка југоисток Еуропе налази се у распону од земаља којима се најављује чланство 2007. године (Румуњска и Бугарска), Хрватска има Споразум о придруживању и стабилизацији, али истодобно и авис, Македонија има Споразум о придруживању и стабилизацији, те Албанија, која тек очекује такав Споразум. На крају, ту су Босна и Херцеговина и Србија и Црна Гора, које тек требају проћи пут добијања позитивног мишљења и онда уласка у процес преговора око израде Споразума о придруживању и стабилизацији.

Разноликост рјешења којима су земље југоистока Еуропе стављене у различите ситуације везана је, свакако, уз њихове интерне односе и позиције, али и процјене које су израђене у Бриселу. И ту је већ на први поглед јасно да доминирају политички мотиви и да се поједине земље вреднују у складу с политичким потребама и жељама ЕУ а да је економски критериј мање вриједан. Уосталом, како смо већ истакнули, ЕУ никоме не јамчи брзо економско нивелирање нити пак субвенционирање динамичног раста, те се према томе и Румуњска и Бугарска са својим господарствима, далеко слабијим и неорганизованијим нпр. од Хрватске, могу формално наћи испред Хрватске.

Еуропска унија је иначе имала читав низ планова везаних уз југоисток Еуропе али је очито да је на састанку у Хелсинкију и поглавито у Солуну 2003. године дошло до значајног преокрета. Наиме, питање да ли држати те земље изван ЕУ или пак отворити шансу за њихов улазак ријешено је у корист њиховог интегрирања, што је свакако и утјецало на убрзавање израде студија и анализа које сада омогућавају да се земље југоистока Еуропе спомињу као први слједећи чланови ЕУ.

Посебни случај представља Турска која дуги низ година има статус кандидата и која тек очекује зелено свјетло за започињање преговора о свом чланству. Колико год на једној страни, Америка заговара улазак Турске, а томе се придружују и неки еуропски политичари, на другој страни још увијек су снажни отпори који као запреке спомињу величину Турске, проблеме у развоју њезине демократије, тешкоће економске природе, али увијек у подсвијести имајући на уму велике религијске и цивилизацијске разлике. Улазак право-

славне Грчке и најаву доласка православне Бугарске и Румуњске не доживљавају се као нека опасност, јер је ријеч о кршћанском кругу држава, док се за Турску још увијек свјесно или подсвјесно подвлачи њезин тзв. исламски баласт.

Међутим, не треба заборавити да предуго чекање на улазак може бити и контрапродуктивно и да и турске проеуропске снаге могу бити потиснуте од оних који сматрају да управо Турска може постати нека врста вође на подручју нестабилног Блиског истока. То је оно чега се упорно боји америчка политика која би, свакако, Турску хтјела што прије видјети у Еуроци свјесна опасности које би неко друго турско постављање могло имати за читаву регију.

Хрватска је у специфичним увјетима успјела изборити водећу позицију на Западном Балкану и приближити се томе да као једина и прва земља постане кандидат. Томе је, свакако, погодвала разочараност и незадовољство међународне заједнице развојем политичких прилика у државној заједници Србија и Црна Гора, те сложено стање у осталим земљама Западног Балкана. У успоредби с њима, Хрватску се види као земљу која је спремна рјешавати наслијеђене проблеме из ратних година, која је прихватила сурадњу с Хагом и која с новом владом узима чврст правац према еуроатлантским интеграцијама, не као испразној политичкој формули, већ као примарни садржај своје политике.

Сви они који су се у Хрватској бојали неких наводних планова о стварању тзв. балканске федерације и „пакет аранжмана” сада могу одахнути, јер је очито да је ЕУ изравно знала оцијенити допринос поједине земље и њезину стварну еуропску оријентацију. При томе, наравно, не треба заборавити нити хрватске резултате на плану регионалне сурадње, гдје управо нова хрватска власт даје свој снажан допринос у нормализацији односа са сусједима, изградњи зоне слободне трговине, отварању граница и стварању увјета да Хрватска својим примјером, али сада и искуством, помогне осталим земљама у регији да, такођер, једнога дана уђу у ЕУ. Само реалистична политика може се понашати на такав начин водећи рачуна прије свега о свом националном интересу, који је евидентно много боље постављен ако је сусједство стабилно, смирено и просперитетно него ако се ради о нестабилном окружју у коме се убрзо и стабилне тачке могу лако утопити.

Својим сталним истицањем да је добијање ависа први корак, хрватска власт истодобно показује и разумијевање процеса који

предстоје и свега онога што ће требати направити у том дуготрајном процесу. Уз ангажман свих владиних и невладиних снага, уз пуну транспарентност ставова и идеја Хрватска се може наћи на добро трасираном путу који води у ЕУ. Хоће ли се то догодити 2007. или 2009. године и није на крају толико важно као чињеница да је процес углавном већ започео и да постоји јасна назнака ЕУ да ће за неколико година Хрватска постати њезином чланицом.

Управо о терминима уласка у ЕУ на разним странама југоистока Еуропе одавно се спекулира, увијек имајући на уму властите интересе и властита виђења односа с ЕУ. Након проширења Уније, Центар за еуропску политику из Брисела, на чијем је челу др Фрејзер Камерон, понудио је слику будућег ширења Уније. Она јасно поставља ширење као трајан процес, имајући на уму могућности Брухеллеса да апсорбира нове чланице и да истодобно заокружује своје границе. У тој анализи истиче се као сигурно да ће Румуњска и Бугарска ући у ЕУ 2007. године; Хрватска, Норвешка и Исланд ушле би 2009; док би Швицарска, Турска и Македонија могле ући у ЕУ 2012. године. Тек 2020. године ЕУ би се могла попунити новим чланицама: Албанијом, Босном и Херцеговином, Црном Гором, Србијом и Косовом. Пет година касније 2025: Беларус, Молдова и Украјина ушле би у ЕУ, чиме би и бројка чланица ЕУ нарасла на 41 државу. Русија би, што због своје жеље, што због величине а и неспремности већине земаља чланица ЕУ да је виде у својим редовима, остала изван еуропске интеграције, тражећи можда неке своје властите облике повезивања у непосредном сусједству.

За неке земље, које куцају на врата ЕУ, ова анализа може изгледати добра и реална, другима се може чинити као предалека визија њиховог укључивања, но у сваком случају овај поглед може бити добра илустрација размишљања која постоје у Бриселу. Из њега је у сваком случају видљиво да се размишља о ширењу као дугогодишњем процесу, да ће он ићи све до руских граница, да нема појединачног пријама и да ће, свакако, као и до сада бити значајан чимбеник политички критериј оцјене вриједности мјеста поједине земље и регије.

Земље југоисточне Еуропе, колико год неке од њих не могу бити сретне својим позиционирањем у Камероновом сценарију, ипак могу бити задовољне најавом да су укључене у процес неповратно и да се сада од њихових активности очекује могућност убрзавања тог укључивања. Примјер Хрватске ту може такођер служити као до-

бар путоказ и као охрабрење осталим земљама Западног Балкана у њиховој намјери да убрзају ритам приближавања Бриселу.

Онима, пак, који би били незадовољни оваквим најављеним темпом ширења ЕУ не остаје, међутим, нека друга алтернатива. Једноставно, за све еуропске земље, па чак и за пребогату Швицарску, алтернатива је само у Еуропској унији, ако не данас а оно у скорој будућности. За разлику од неких других форми несмиљене глобализације, ЕУ ипак представља глобализацију која води рачуна о природном праву, једнакости и хармонији интереса. Проматрано теоријски, то је до сада била велика игра без нултог резултата у којој су сви профитирали на темељу прихваћања заједничких демократских вриједности. Истодобно, и Еуропска унија је већ одавно највећа сигурносна заједница која је елиминирала могућност сукоба и која управо својим досадашњим примјерима представља сталну инспирацију и подстрек за све земље које се још не налазе у њезиним редовима.

Земље југоистока Еуропе имале су ту несрећу да су једним дијелом због свог социјалистичког наслијеђа, непостојања демократских традиција и националистичких ратова, биле стављене у категорију земаља које су биле по страни од главнине еуропских процеса. Велики вал еуроатлантског ширења и НАТО и ЕУ захватио је Вишеградску скупину а сада и проширену Вилниуску. На реду је очито Балкан, било да га се зове Западним или пак оним пежоративнијим именом југоисток Еуропе. Улазак у Еуропу значит ће излазак из „црне рупе” и бит ће доказ да се и овај дио Еуропе може успјешно појавити као нова еуропска саставница. Оптимистички настројени аналитичари из тога би могли извести и закључак да тиме престају постојати подјеле на западни, источни, јужни и сјеверни еуропски дио и да заједно с првим земљама чланицама с југоистока Еуропе настаје у правом смислу ријечи цјеловита Еуропа.

*

Укључивањем нових земаља Еуропска унија је доказала да није затворени ексклузивни клуб и да је спремна чак рискирати узимајући у своје редове земље које су по демократским традицијама, карактеру недавних политичких сустава и ступњу развијености далеко од већине садашњих чланица ЕУ. Неки аналитичари већ данас сматрају да је тиме читав процес, а посебице интенција стварања све тјешње

Уније (ever closer Union) угрожен, а при томе, свакако, и успорен. Но, чини се да планери у Бриселу не мисле тако и да су одређеним механизмима осигурали могућности да се Унија шири, али да то ширење не иде на штету реализације великог пројекта. На који начин ће бити остварен консензус око еуропског устава, како ће изгледати слика утјецаја у суставу одлучивања унутар ЕУ, неће ли превише до изражаја долазити разлике између малих и великих држава, како ће изгледати процес стварања заједничке вањске и обрамбене политике с овако великом скупином земаља које су још различитије од оног пријашњег сустава – све су то само нека питања на која је сада, вјеројатно, немогуће одговорити јасно и прецизно.

Оно што је пак сигурно, односи се на тврдњу да ће процес ширења тећи даље, да ће имати своје снажне заговорнике и да сасвим сигурно улазак садашње скупине од десет чланица не значи никакав крај ширења. Идеја еуропског повезивања сигурно ће својим примјером и достигнућима зрачити и много шире и бити ће атрактивна за земље које су на листи чекања, али и оне друге које у еуропској интеграцији могу налазити инспирацију за своје дјеловање.

Radovan VUKADINOVIC

EUROPEAN UNION ENLARGEMENT – ASCENTS AND DESCENTS

Summary

With its enlargement process the EU dismissed the label of a closed, exclusive club and presented readiness to risk by accepting countries which are, according to their democratic tradition, character of the former political systems and the level of development, far away from the majority of current EU member states.

Some analysts consider the entire process, especially the intention of forming ever closer Union, being threatened, and by all means slow down. However it seems that planers from Brussels do not share the same opinion which they have demonstrated by creating the mechanism for EU enlargement without harming the realization of the big project.

What one can say for sure is the fact that enlargement process is going to be continued, and strongly approved. Accession of the new ten member states doesn't present the end of the enlargement process. The idea of European integration will still remain attractive for the aspirant's countries as well as for those who are inspired by it in their activities

